

Valsystemets påverkan på högerextrema partiers representation

En statistisk analys

Benjamin Tidå
Viktor Pierre

Abstract

Under de senaste decennierna har högerextrema partier vunnit stora framgångar i många västerländska demokratier. Det har gjorts en del forskning som sökt förklara deras starka framfart. Ofta har det fokuserats på väljarna. Den infallsvinkeln har dock inte varit speciellt framgångsrik. Några studier har även fokuserat på så kallade "Political Opportunity Structures". Den här uppsatsen fokuserar på Political Opportunity Structures genom att undersöka valsystemets påverkan på högerextrema partiers representation.

Genom att utföra medelvärdesanalyser och regressionsanalyser, går det att se att högerextrema partiers parlamentariska representation är lägre i länder med majoritära valsystem än i länder med proportionella valsystem. Dock är det enbart en liten del av skillnaden som kan förklaras av valsystemet och resultaten är inte statistiskt signifikanta. Därmed kan det konstateras att trots den uppmätta skillnaden, krävs det att man tar hänsyn till fler faktorer än valsystem för att skapa en tillräcklig förklaringsmodell för högerextrema partiers parlamentariska representation.

Nyckelord: Högerextrema partier, valsystem, Political Opportunity Structures, statistisk analys, representation

*Antal ord:*6060

Innehållsförteckning

En statistisk analys	1
1 Inledning	1
2 Begrepp	3
2.1 Valsystem: Majoritära, Proportionella och Blandande.....	3
2.2 Högerextrema partier	4
2.3 Political opportunity structures	5
3 Teori	7
4 Metod.....	9
5 Analys.....	13
6 Slutsatser	16
7 Referenser	19

1 Inledning

Under de senaste decennierna har högerextrema partier blivit allt större och allt fler i västerländska demokratier. Högerextrema partier i Europa har i genomsnitt fyrdubblat sina röster. Deras starka framfart är alltså en av de största politiska förändringarna under senare tid (Gallagher m.fl., 2011, s.265-268). En politisk förändring som inte är välkommen av många debattörer och politiker från mainstreampartierna. Deras anti-system- och främlingsfientliga politik och retorik ses som ett problem och till och med som ett hot mot demokratin (Eriksson och Wikström, 2011) (Helin och Mellin, 2009) (Lindberg, 2011) (Skytte, 2007). Vi sällar oss till de som ser dessa partier och deras främlingsfientliga policypositioner som ett av de stora problemen i dagens samhälle. Vi anser att bland det viktigaste i dagens politiska situation är att minska dessa partiers parlamentariska representation, allmänna inflytande och folkliga stöd. Det är mot denna bakgrund som vi väljer att skriva den här uppsatsen. Vi vill bidra till att öka förståelsen för varför högerextrema partier har kunnat nå de framgångar som de har gjort.

Mycket forskning som har gjorts har fokuserat på varför väljare röstar på högerextrema partier. Vanliga teorier har varit att det är lågutbildade och arbetslösa som röstar på dessa partier, eftersom den snabba ekonomiska och teknologiska utvecklingen marginaliserar dessa grupper. En annan vanlig teori är att många av rösterna är proteströster. Dessa teorier har inte varit speciellt framgångsrika (Jackman och Volpert, 1996, s. 504-505) (Van der brug m.fl., 2005, s.539-543). Men vi har valt ett annat angreppssätt. Vi kommer i den här uppsatsen att undersöka om det finns en korrelation mellan valsystem och andel parlamentariska platser för högerextrema partier.

Vi syftar alltså att bidra till att identifiera vilka politiska institutioner som skapar en gynnsam miljö för framväxten av högerextrema partier. Vi har valt att fokusera på valsystem för att det är en institution som anses ha väldigt stor påverkan på det politiska systemet. Det finns många teorier där valsystem är en nyckelvariabel. Ett exempel är Maurice Duverger som gick så långt som att säga att det är en "järnlag" att majoritära valsystem producerar ett tvåpartisystem (vilket har visat sig inte riktigt stämmer även om tendensen är stark), medan proportionella valsystem tenderar att producera flerpartisystem (Gallagher m.fl., 2011,s.390-393).

Lijphart tillskriver också valsystem en väldigt stor roll. Precis som Duverger menar han att majoritära valsystem tenderar att producera tvåpartisystem, medan proportionella valsystem tenderar att producera flerpartisystem. Han menar dock även att valsystemet påverkar regeringsbildandet genom att majoritära valsystem producerar enpartiregeringar och proportionella valsystem producerar koalitionsregeringar. Han argumenterar dessutom för att valsystem påverkar policyoutputs. Exempelvis menar han att länder med proportionella valsystem har en större välfärdsstat, ger mer bistånd och är beredda till större åtgärder för att skydda miljön än länder med majoritära valsystem (Lijphart, 1999, s.165-170, 293-300). Den viktigaste effekten av valsystem är också den mest direkta. Valresultatet blir mer proportionellt med ett proportionellt valsystem än vad det blir med ett majoritärt valsystem. Det vill säga partiernas andel platser i parlamentet stämmer bättre överens med partiernas andel röster (Gallagher m.fl., 2011, s.390). Med valsystemets bevisat stora påverkansgrad i bakhuvudet, anser vi att det är rimligt att tro att valsystemet även kan påverka högerextrema partiers chanser att vinna framgångar och representation i parlamentet.

Vår hypotes är att högerextrema partier kommer att ha mindre parlamentarisk representation i länder med majoritära valsystem än i länder med proportionella valsystem. Detta på grund av majoritära valsystems bristande proportionalitet. Disproportionaliteten i majoritära valsystem gör det svårare för nya, mindre partier att ta sig in i riksdagen. Vår idé är att detta påverkar även högerextrema partier och dämpar deras framväxt och framgångar. Frågeställningen som vi utgår ifrån genom hela uppsatsen är: Har högerextrema partier högre representation i nationella parlament i länder med proportionella valsystem, än i länder med majoritära valsystem?

2 Begrepp

Vi har valt att definiera begreppen högerextrema partier, valsystem och Political opportunity structures. Vi definierar dessa begrepp, eftersom de tar stor plats i vår uppsats och därmed anser vi de vara viktiga för förståelsen.

2.1 Valsystem: Majoritära, Proportionella och Blandande

Vi har valt att definiera majoritära-, proportionella- och blandade valsystem, eftersom den valsystemsvariabeln som vi använder oss av i QOG har dessa variabelvärden.

I majoritära valsystem är tendensen hög att det skapas ett tvåpartisystem, eftersom majoritära valsystem tenderar att skapa disproportionala resultat, det vill säga ett winner takes it all-scenari (Lijphart, 1999, s.143). Ju större valdistrikten är desto mer fördelaktigt blir det för stora partier, eftersom disproportionaliteten ökar. I denna typ av valsystem utses vinnaren genom att man tar hem segern i den valkretsen man ställer upp i. Vissa av de majoritära valsystemen skiljer sig en aning i sin utformning. Då absolut majoritet krävs, finns ett par sätt för detta att uppfyllas. I vissa länder tillämpas exempelvis en andra röstningsomgång om ingen av de två kandidaterna får egen majoritet i den första omgången. Det bör påpekas att detta är mer vanligt i presidentiella system (Lijphart, 1999, s. 146-147). En annan metod för att få en absolut majoritet är att väljarna får rangordna sina favoritkandidater, där den med en absolut majoritet blir vald. Om ingen får en absolut majoritet i första omgången stryks det namnet med lägst röster och de med högst flyttas upp/står kvar fram tills en kandidat med egen majoritet röstas fram (Lijphart, 1999, s.147)

Med proportionella valsystem (PR-system) är målet att både majoriteter och minoriteter från samhället ska finnas representerade i parlamentet (Lijphart, 1999, s.143). Detta istället för att man har en överrepresentation av vissa grupper och en underrepresentation av andra grupper när det kommer till platser i parlamentet (Lijphart, 1999, s.143-144).

Även fast inget proportionellt valsystem är hundra procentigt proportionellt, är det fortfarande betydligt mindre disproportionalt än det ovanstående majoritära valsystemet. Den vanligaste typen av PR-system är listsystemet, det vill säga att väljarna lägger sin röst på ett parti där partiet lagt fram förslag på lämpliga

kandidater. Sedan tilldelas partiet andelen platser i parlamentet som är proportionerligt till andelen röster de har fått i valet (Lijphart, 1999, s.148).

Det finns även länder som använder sig av blandade valsystem. Kärnan i dessa system är att parlamentsledamöter kan bli valda på två sätt. Det vanligaste i ett blandat valsystem är att väljarna har två olika röster. En som de kan lägga på en lokal representant i sin valkrets (på samma sätt som i ett majoritært valsystem) och en röst som läggs på en partilista (på samma sätt som i ett proportionellt valsystem). I länder med så kallade kompensationsystem används listplatserna som ett sätt att kompensera för disproportionaliteten i tilldelningen av valkretsplatserna. Representationen överlag blir därmed mer proportionell. I så kallade parallella system tilldelas däremot listplatserna utan att balansera för disproportionaliteten i tilldelningen av valkretsplatserna (Gallagher m.fl., 2011, s.380-381). Länder som använder sig av kompensationsystem får ett ganska proportionerligt valresultat. Lijphart kategoriserar till och med dessa system som proportionella (Lijphart, 1999, s.148). Vi tar fasta på detta i vår uppsats genom att sortera in länderna med dessa system som proportionella (se s.9).

2.2 Högerextrema partier

Vi har valt att utgå från Duane Swanks definition av högerextrema partier, eftersom vi använder oss av hans data.

Eftersom det finns flera sätt att klassificera högerextrema partier, kan listan göras lång på vad som definierar ett högerextremt parti. Högerextrema partier har oftast associerats med ett missnöje mot snabba förändringar i det postindustriella samhället, exempelvis att arbetare med generellt sett lägre utbildning förlorar sitt arbete på grund av förändringar i lokaliseringen av produktionen (Swank och Betz, 2002 s.219). I vår uppsats har vi istället valt att klassificera dessa högerextrema partier som partier där främlingsfientligheten är den centrala frågan, eftersom många högerextrema partier skiljer sig markant i en rad olika frågor. Den gemensamma nämnaren för dessa högerextrema partier är dock att det finns ett missnöje med immigration och olika påstådda immigrationsproblem. De skapar legitimitet för sin politik genom att referera till den tysta majoriteten, eller diskussionen som förs "hemma vid matbordet". De förespråkar en förändring av det rådande socioekonomiska och politiska systemet utan att hänvisa till den rådande demokratiska ordningen. Förutom den främlingsfientliga kärnan i sitt budskap brukar även kulturell homogenitet och ett stort fokus på lag och ordning lyftas fram som viktiga frågor. Det går även att urskilja en tendens till att främlingsfientliga partier systematiskt kritiserar den "internationella öppenheten" (Swank och Betz, 2002, s.218-223).

I Österrike talar Jörg Heiders högerextrema parti (Freedom Party) om en orättvis konkurrens som en direkt följd av globaliseringen. Globaliseringen ses som ett stort problem, eftersom det slår hårt mot landets arbetare när flera arbeten försvinner över till andra länder som en följd av öppnare gränser. För att skydda sig mot detta har partiet valt att lyfta fram olika alternativa policyorienteringar. Detsamma gäller även för en rad andra högerextrema partier bland de länder Duane Swank lyfter fram. Även om dessa policyorienteringar skiljer sig åt i vissa frågor är den gemensamma nämnaren en kraftig kritik mot den liberala globaliseringen och den generösa immigration det medför (Swank och Betz, 2002, s.223).

Kritiken underbyggs genom att argument lyfts fram från partierna som går ut på att individernas kulturella rättigheter bör försvaras inom det egna landets gränser. Med en liberal globaliseringsprocess riskerar nämligen dessa nationella och kulturella värderingar att äventyras (Swank och Betz, 2002, s.223).

Den kritik som kan riktas mot Swank och Betz är något de även är medvetna om själva. Nämligen att de har lite eller inga bevis på den specifika rollen som internationella och andra utländska aktörer har på att forma och stödja högerextrema partier. Vi kan dessutom tycka att Swanks definition av högerextrema partier är aningen bred, eftersom flera av de variabler han väljer att titta på inte har något tydligt samband till just främlingsfientlighet. Swank och Betz lägger bland annat stor vikt vid att hitta ett samband mellan, som tidigare nämnts, globalisering. Men också välfärdsstatens storlek.

När det kommer till välfärdsstaten menar Swank och Betz att vissa stater (framgår inte vilka) gör ett bättre jobb generellt sett än konservativa och liberala stater på att minska länken mellan osäkerhet, i form av till exempel hot om arbetslöshet, och främlingsfientliga partiers valframgångar. Detta görs genom bland annat generösare a-kassa och aktiva och väl implementerade arbetsmarknadsåtgärder (Swank och Betz, 2002, s.224). Vi kan tycka att detta samband är lite väl löst, eftersom inga specifika länder lyfts fram. Samt att det finns en rad socialdemokratiska länder som har starka arbetsmarknadsåtgärder och relativt generös a-kassa men ändå starka högerextrema partier. Det är bara att titta på exempelvis Norge där man har en socialdemokratisk regering men där det näst största partiet är ett högerextremt parti (Hall, 2009).

2.3 Political opportunity structures

I Arzheimers och Carters artikel *Political opportunity structures and the extreme right*, beskrivs Political opportunity structures som institutionella arrangemang, specifika sätt att fördela resurser och historiska förutsättningar som påverkar hur tillgängligt ett politiskt system är för politiska entreprenörer. De delar in Political opportunity structures i långvariga institutionella beståndsdelar (exempelvis

valsysteem), partisystemsvariabler med medellång livslängd (exempelvis de största partiernas ideologiska position) och kortvariga kontextuella faktorer (exempelvis arbetslöshet och graden av invandring) (Arzheimer och Carter, 2006, s.422-424).

3 Teori

Den här uppsatsen kan placeras in i en kategori av vetenskapliga arbeten som söker förklaringar till högerextrema partiers framgångar i Political opportunity structures. Som teoretisk bakgrund i vårt uppsatsarbete har vi läst artiklar av: Arzheimer och Carter, Van der Brug, Fennema och Tillie, samt Jackman och Volpert. De använder alla Political opportunity structures för att komplettera tidigare teorier som försöker förklara högerextrema partiers framgångar. Tidigare teorier har ofta fokuserat på den individuella väljaren och röster på högerextrema partier har ofta försökt förklarats med arbetslöshet och låg utbildning. Det har dock inte gått att finna speciellt stort stöd för dessa teorier (Van der Brug m.fl., 2005) (Jackman och Volpert, 1996) (Arzheimer och Carter, 2006).

Eftersom vi undersöker sambandet mellan valsystem och högerextrema partiers parlamentariska representation, fokuserar vi i uppsatsen på den del av Political opportunity structures som består av institutionella arrangemang. Van der Brug med flera, Arzheimer och Carters och Jackman och Volperts artiklar har alla en bredare teorimodell med fler förklaringsfaktorer än vad vi har i vår uppsats. Det beror till stor del på praktiska faktorer. I en uppsats på den här nivån, med den tidsbegränsning som vi måste hålla oss inom, är det inte realistiskt att försöka skapa en teorimodell som innehåller alla variabler som kan tänkas förklara högerextrema partiers framgångar. Därför har vi istället valt att pröva en specifik institution (valsystem) och hur den påverkar högerextrema partiers parlamentariska representation.

Valsystem är en del av både Van der Brug med flera och Arzheimer och Carters teorimodeller. Arzheimer och Carter gör ingen direkt uppdelning mellan proportionella och majoritära valsystem, istället har de valt ett index som mäter disproportionaliteten i ett valsystem. Dessutom mäter de inte högerextrema partiers parlamentariska representation, utan har istället valt att mäta deras stöd som andel röster. De finner ett negativt samband mellan proportionalitet och andel röster för högerextrema partier (Arzheimer och Carter, 2006, s.427, 432). Deras användning av valsystem som variabel är dock som ovan beskrivits väldigt olik vår.

Även Van der Brug med flera fokuserar på andel röster istället för representation. De kommer till skillnad från Arzheimer och Carter fram till att det finns ett positivt samband mellan ett proportionellt valsystem och andel röster på högerextrema partier. Sambandet är dock inte signifikant (Van der Brug m.fl., 2005, s.561). Valsystemets påverkan på högerextrema partiers framgångar är

alltså inte oomstridd och mer forskning på det här området behövs. Dessutom fokuserar tidigare forskning inte på representation. Därmed bidrar vår uppsats till något nytt inom fältet.

Van der Brug med flera, Arzheimer och Carters och Jackman och Volperts teorimodeller innehåller, utöver valsysteem, även de variabler som vi har valt att använda som kontrollvariabler. Arzheimer och Carter finner ett negativt samband mellan arbetslöshet och röster på högerextrema partier, medan Van der Brug m.fl. inte finner något signifikant samband. Jackman och Volpert finner ett positivt samband mellan arbetslöshet och stöd för högerextrema partier (Arzheimer och Carter, 2006, s.434) (Van der Brug m.fl., 2005, s. 555) (Jackman och Volpert, 1996, s.516-518). Gällande ekonomisk tillväxt finner Van der Brug med flera ett starkt negativt samband med röster för högerextrema partier. Låg tillväxt, jämfört med närliggande länder, ger alltså enligt Van der Brug med flera större benägenhet hos väljare att rösta på högerextrema partier (Van der Brug m.fl., 2005, s.555). Swank påpekar att högerextrema partier ofta prioriterar motstånd mot globaliseringen högt på sin policylista. De ser globalisering som ett hot mot inhemsk kultur och välfärd (Swank och Betz, 2002, s.223).

4 Metod

Grundpelaren för att genomföra vår undersökning är att använda oss av en jämförande statistisk metod. Det vi har för avsikt att jämföra är om högerextrema partier har olika stor andel parlamentariska platser beroende på valsystem. Denna jämförelse gör vi dels genom att jämföra medelvärden för hur stor andel parlamentariska platser som högerextrema partier har i majoritära respektive parlamentariska valsystem, och dels genom att göra både en bivariat och en multivariat regressionsanalys. Den oberoende variabeln i vår undersökning är valsystem och den beroende variabeln är andelen högerextrema partier i parlamentet. Eftersom vi vill få ett så generaliserbart resultat som möjligt, vill vi även ha ett så stort urval som möjligt. När det kommer till att identifiera valsystem utgår vi från QOG:s (The Quality of Government-Institute) valsystemsvariabel. QOG:s databas är från år 2011. Den variabeln vi använder oss av innehåller information om ett land tillämpar ett proportionellt, majoritärt eller ett blandat valsystem. Informationen i variabeln är från år 2002. Vi har hämtat både QOG:s databas och kodbok från deras hemsida (QOG, 2012).

Vi väljer att koda om valsystemsvariabeln så att länderna med blandade valsystem insorteras bland länderna med proportionellt valsystem. Detta gör vi i enlighet med Lijphart. Han kategoriserar Tyskland, Nya Zeeland och Italien (de länder i vårt urval med blandade valsystem) som länder med proportionella valsystem. Det gör han eftersom rösterna som läggs på partilistor i dessa länder används för att kompensera för distriktsrösternas disproportionalitet (Lijphart, 1999, s.148). Vi gör dock dessutom en analys där vi helt enkelt tar bort Tyskland, Nya Zeeland och Italien för att kontrollera för om det gör någon betydande skillnad för vårt resultat. Detta eftersom deras valsystem, trots en ganska stor proportionalitet, ändå skiljer sig från proportionella valsystem och inte är lika proportionella (Gallagher m.fl., 2011, s.380-381). Även Japan kategoriserar som ett blandat valsystem i QOGs data (QOG, 2012). Japan väljer vi dock att ta bort helt från vår undersökning, eftersom vi anser att deras valsystem inte är tillräckligt proportionellt för att kunna sorteras in bland de proportionella valsystemen. Detta är också i enlighet med Lijphart som kategoriserar Japan som semi-proportionellt (Lijphart, 1999, s.149).

För att kunna se andelen högerextrema partier i parlamenten har vi valt Duane Swanks databas. Hans databas innehåller en variabel som visar just högerextrema partiernas parlamentariska representation. Urvalet av länder i vår uppsats är alltså detsamma som finns i hans databas, undantaget att vi tagit bort Japan. Dessa länder är: Australien, Belgien, Danmark, Finland, Frankrike, Grekland, Irland, Italien, Kanada, Nederländerna, Nya Zeeland, Norge, Portugal, Schweiz,

Spanien, Storbritannien, Sverige, Tyskland, USA, och Österrike (Marquette University, 2012).

<i>Land</i>	<i>Valsystem</i>
Australien	Majoritärt
Belgien	Proportionellt
Danmark	Proportionellt
Finland	Proportionellt
Frankrike	Majoritärt
Grekland	Proportionellt
Irland	Proportionellt
Italien	Proportionellt
Kanada	Majoritärt
Nederländerna	Proportionellt
Nya Zeeland	Proportionellt
Norge	Proportionellt
Portugal	Proportionellt
Schweiz	Proportionellt
Spanien	Proportionellt
Storbritannien	Majoritärt
Sverige	Proportionellt
Tyskland	Proportionellt
USA	Majoritärt
Österrike	Proportionellt

Databasen har statistik fram till år 2006 (Marquette University, 2012). Givetvis skulle vi vilja ha så aktuell data som möjligt, men vi tror ändå inte att databasens något bristande aktualitet är en alltför stor nackdel för vår uppsats. Logiken bakom vår hypotes påverkas nämligen inte av vilka år som vi undersöker. Majoritära valsystems bristande proportionalitet borde göra det svårare för högerextrema partier att vinna parlamentarisk representation idag liksom år 2006. Vi har ett tidsperspektiv där vi undersöker det senaste valet som det finns data på efter år 2002, eftersom valsystemsvariabeln i QOG har data från 2002 (QOG, 2012). Optimalt hade varit att ha ett något längre tidsperspektiv och göra en tidsserieanalys. Vi anser dock att vi på den här nivån med fördel bör göra vår analys så enkel som möjligt. För liknande, men större, studier i framtiden är en tidsserieanalys dock att rekommendera. Den kritik som kan riktas mot Swanks databas är att han endast har ett fåtal länder, samt fokuserar endast på länder i de etablerade västerländska demokratierna (Marquette University, 2012). Eftersom vi

vill ha ett så stort urval som möjligt hade det därför varit av fördel om Swank också hade tagit med flera länder, exempelvis borde Swank haft med ett flertal länder från Östeuropa i sin kodbok.

Anledningen till att vi väljer att göra en statistisk analys är att, eftersom vi arbetar med ett stort antal data gör en statistisk analys det lättare att kunna visa på kortare sammanfattningar. Eftersom vi använder oss av två variabler är vi intresserade av om det finns något samband mellan två fenomen, i vårt fall valsystem och högerextrema partiers representation (Esaiasson m.fl., 2009, s.393-395). En av farorna med att vi använder oss av medelvärdet är att det är känsligt för extrema variabelvärden som vi får vara vaksamma med. Det vill säga om ett fåtal analysenheter är extremt höga eller låga kan det påverka informationsvärdet i medeltalet drastiskt. För att skydda oss mot extremvärden har vi därför valt att använda ett annat centralmått, nämligen medianen. Medianen är en uppställning av tal som ställs upp i storleksordning och är alltid det mittersta talet, vilket också kan sammanfattas vara där den statistiska fördelningen har sin mittpunkt. Medianen visar alltså vid vilken punkt den statistiska fördelningen är delad precis mitt itu (Esaiasson m.fl., 2009, s.400-402).

En regressionsanalys gör vi för att vi ska kunna pröva vår teorimodell genom att använda kontrollvariabler. Regressionsanalys är flexibel, eftersom man kan använda alla typer av data, och kraftfull, eftersom den tillåter att man använder många variabler. Vi kan därmed, genom att göra en regressionsanalys, kontrollera att ett eventuellt samband mellan högerextrema partiers representation och valsystem inte är skenbart och egentligen beror på en annan variabel (Esaiasson, 2009, s. 429-431). De kontrollvariabler som vi använder är: arbetslöshet (som en makrovariabel), BNP/capita-tillväxt och graden av globalisering. Detta är variabler som Van der Brug med flera, Arzheimer och Carter, Jackman och Volpert och Swank och Betz använder för att förklara högerextrema partiers framgångar (Van der Brug m.fl., 2005) (Arzheimer och Carter, 2006) (Jackman och Volpert, 1996) (Swank och Betz, 2002, s.223). Vi utsätter alltså vår hypotes för hård prövning, eftersom variablerna vi kontrollerar för är etablerade i tidigare forskning om högerextrema partier.

Det som vi fokuserar på i regressionsanalyserna är: Adjusted R-square, B-koefficienten och signifikansen. Adjusted R-square visar hur stor andel av variationen i den beroende variabeln som kan förklaras av modellens oberoende variabel/variabler. B-koefficienten är en riktningskoefficient. Den visar om den oberoende variabeln har en positiv eller negativ effekt på den beroende variabeln. Samt hur stor den förväntade effekten av en enhets förändring av den oberoende variabeln är (Wahman och Andersson, 2009, s.40). Signifikansen betecknar sannolikheten för att ett uppmätt samband beror på slumpen. Självklart bör den sannolikheten vara så liten som möjligt. Vanligtvis betraktas en signifikansnivå på 5 procent (det är 5 procents sannolikhet att sambandet beror på slumpen) som en övre gräns för vad som kan kallas statistiskt signifikant (Djurfeldt m.fl., 2003, s.193-196). Det är dock inte ovanligt att en signifikansnivå på 10 procent ses som

en övre gräns för vad som kan ses som statistiskt signifikant. Till exempel använder sig Lijphart av en signifikansnivå på 10 procent (Lijphart, 1999). Signifikansen tenderar att bli större desto fler analysenheter som inkluderas i undersökningen (Djurfeldt, 2003, s.203).

5 Analys

Andel platser som i genomsnitt innehas av högerextrema partier i majoritära valsystem är noll. Inga av våra fem länder med majoritära valsystem har alltså några högerextrema partier representerade i parlamentet. Standardavvikelsen är därmed naturligtvis även den noll. I de femton länder med proportionella valsystem innehas däremot i genomsnitt 4,4667 procent av platserna av högerextrema partier. Standardavvikelsen för högerextrema partiers parlamentariska representation i länder med proportionella valsystem är 5,59166 procent. Resultatet skiljer sig alltså mycket mellan de olika länderna, det vill säga spridningen är stor. Danmark har den högsta representationen av högerextrema partier med 14 procent. Samtidigt har hela åtta länder med proportionellt valsystem (Finland, Tyskland, Irland, Sverige, Schweiz, Grekland, Portugal och Spanien) inga högerextrema partier representerade i sina parlament. Den stora spridningen innebär att medianen för högerextrema partiers representation både för länder med proportionella och majoritära valsystem är noll (se tabell 1).

När de tre länderna som har blandade valsystem (Tyskland, Nya Zeeland och Italien) tas bort ur analysen minskar de högerextrema partiernas genomsnittliga representation i länder med proportionella valsystem. I de kvarvarande tolv länderna är medelvärdet 4,4167 procent. Minskningen är alltså marginell, men det är ändå en minskning. Standardavvikelsen ökar däremot till 5,8225 procent. Spridningen blir alltså ännu större när man tar bort länderna med blandade valsystem. Detta till följd av att två länder som tillhör de länder vars resultat inte är extrema variabelvärden (Italien 3 procent och Nya Zeeland 11 procent) har plockats bort ur analysen. Medianen för högerextrema partiers parlamentariska representation i länder med proportionella valsystem är fortfarande noll. Det påverkar inte resultatet i de länderna med majoritära valsystem att vi har tagit bort länderna med blandade valsystem. Därför är både medelvärde och median för högerextrema partiers parlamentariska representation i länder med majoritära valsystem fortfarande noll (se tabell 2).

En bivariat regressionsanalys visar att det finns ett positivt samband mellan en övergång från ett majoritärt- till ett proportionellt valsystem. Det är inte en speciellt stor andel av variationen i högerextrema partiers parlamentariska representation som kan förklaras av valsystemet. Adjusted R-square är 0,099, vilket betyder att endast 9,9 procent av variationen förklaras av valsystemet. B-värdet är 4,4667, detsamma som medelvärdet. Det betyder att den förväntade effekten av en övergång från ett majoritärt valsystem till ett proportionellt är en ökning i den parlamentariska representationen av högerextrema partier med

4,4667 procent. Sambandet är signifikant på 10 procentsnivån (se tabell 3, modell 1). När analysen görs om, med de tre länderna med blandade valsystem borttagna, kan valsystemet förklara 0.1% mer av variationen i högerextrema partiers parlamentariska representation. Med andra ord har Adjusted R-square gått upp minimalt till 0.1. Den förväntade ökningen i parlamentarisk representation av högerextrema partier vid en övergång från ett majoritärt valsystem till ett proportionellt blir något mindre än i analysen med alla tjugo länderna. B-värdet minskar nämligen till 4,417. Detsamma som medelvärdet i länder med proportionella valsystem när länderna med blandade valsystem är borttagna. Minskningen är med andra ord marginell. Resultatet är dock inte längre statistiskt signifikant (det ligger 1.7 procent under 10 procentsnivån) (se tabell 3, modell 2).

När vi använder oss av våra kontrollvariabler (arbetslöshet, ekonomisk tillväxt och globalisering) och gör en multivariat regressionsanalys med alla våra tjugo länder är Adjusted R-square 0,078. Den är alltså mindre än vid de bivariata analyserna både när alla länder är inräknade och när de länderna med blandade valsystem har tagits bort ur analysen. En förklaringsmodell där kontrollvariabler är inräknade förklarar med andra ord mindre av variationen i högerextrema partiers parlamentariska representation än en förklaringsmodell som innehåller enbart valsystem. B-värdet är 3,752. När vi kontrollerar för arbetslöshet, ekonomisk tillväxt och globalisering blir alltså den förväntade ökningen av högerextrema partiers parlamentariska representation mindre än i våra bivariata analyser. Jämfört med vår bivariata analys med tjugo länder har den förväntade ökningen närmare bestämt minskat med 0,7147 procentenheter. Resultatet är inte signifikant (se tabell 3, modell 3). Signifikansen är dessutom betydligt sämre än vid de bivariata analyserna.

Om man tar bort de tre länderna med blandade valsystem ur vår multivariata regressionsanalys, kan 10.4 procent av variationen i högerextrema partiers parlamentariska representation förklaras av förklaringsmodellen med kontrollvariablerna inräknade (Adjusted R square är 0,104). Detta är alltså mer än vad enbart valsystemet kunde förklara vid någon av våra bivariata analyser. B-värdet har sänkts ytterligare till 2,947. Den förväntade ökningen av högerextrema partiers parlamentariska representation har alltså sänkts 0,805 procentenheter jämfört med då vi gjorde en multivariat analys med alla tjugo länderna. Om man jämför med den bivariata analys när länderna med blandade valsystem är borttagna har den förväntade ökningen minskat med 1.47 procentenheter. Signifikansen blir ännu lägre när man tar bort de tre länderna med blandade valsystem ur den multivariata regressionsanalysen, precis som det blev när de togs bort ur den bivariata analysen (se tabell 3, modell 4).

Ingen av kontrollvariablerna är mer signifikant än valsystemet. Arbetslöshet är den kontrollvariabel vars signifikans är högst vid analysen med tjugo länder (vilket då det skrivs härnäst ska läsas som den variabel vars insignifikans är lägst) och även vars förväntade effekt är störst. Den förväntade effekten av en ökning av arbetslösheten med 1 procent är att högerextrema

partiers parlamentariska representation minskar med 0,663 procent. Sambandet mellan högerextrema partiers parlamentariska representation och en ökning av BNP/capita är svagt negativt, medan sambandet till en ökad globalisering är väldigt svagt positivt. När de tre länderna med blandade valsystem tas bort, ökar signifikansen för BNP/capita. I den analysen är den kontrollvariabeln mer signifikant än valsystem. Den förväntade negativa effekten av BNP/capita-tillväxt på högerextrema partiers parlamentariska representation har dessutom blivit större. Den förväntade negativa effekten av arbetslöshet minskar något, medan den förväntade positiva effekten av globalisering ökar något, när de tre länderna med blandade valsystem tagits bort. Effekten av arbetslöshet är dessutom något mindre signifikant, medan effekten av globalisering är något mer signifikant.

Tabell 1 (Medelvärde 20 länder):

Valsystem	Medelvärde	N	Standardavvikelse
Majoritära valsystem	0,0000	5	0,00000
Proportionella valsystem	4,667	15	5,59166
Total	3,3500	20	5,19387

Tabell 2 (Medelvärde 17 länder):

Valsystem	Medelvärde	N	Standardavvikelse
Majoritära valsystem	0,000	5	0,0000
Proportionella valsystem	4,4167	12	5,82250
Total	3,1176	17	5,25455

Tabell 3 (Regressionsanalys):

	Modell 1	Modell 2	Modell 3	Modell 4
B-värde för valsystem	4,467*	4,417	3,752	2,974
Adjusted R-square	0,099	0,100	0,078	0,104
Antal länder	20	17	20	17

*Signifikansnivån 10 %

6 Slutsatser

Det finns onekligen ett visst samband mellan valsystem och högerextrema partiers parlamentariska representation. Inget av länderna med majoritära valsystem har några högerextrema partier representerade i sitt parlament, medan de i genomsnitt har 4,4667 procent av platserna i parlamenten i länder med proportionella valsystem (lite mindre om man tar bort de länderna med blandade valsystem. Att skillnaden är marginell visar dock att vi gjorde rätt som sorterade in länderna bland de med proportionella valsystem). Med detta sagt är sambandet inte pålitligt. I medelvärdesanalyserna är standardavvikelsen hög för länderna med proportionella valsystem. Att resultatet skiljer sig stort bland länderna med samma oberoende variabel (valsystem) vittnar om att valsystemet på egen hand inte ger en tillräcklig förklaring till högerextrema partiers parlamentariska representation. Andra kompletterande variabler behövs alltså för att man ska kunna skapa en tillräcklig förklaringsmodell.

Enbart sambandet i vår bivariata analys med alla tjugo länderna är statistiskt signifikant på 10 procentsnivån. Resterande samband är insignifikanta, det vill säga risken är alltför stor att resultaten beror på slumpen och inte på valsystemet. Att våra resultat överlag har låg signifikans kan till viss del bero på att vi har för få analysenheter. Som tidigare nämnts så tenderar signifikansen att bli högre desto fler analysenheter som inkluderas i undersökningen (Djurfeldt, 2003, s.203).

Adjusted R-square ligger på runt 0.1 i våra bivariata analyser, vilket betyder att enbart ca 10 procent av resultatet kan förklaras av enbart valsystemet. Den bristande signifikansen och det låga Adjusted R-square-värdet visar, liksom de stora standardavvikelseerna, att det inte går att förklara högerextrema partiers representation enbart med valsystem som variabel. Dock ska det tilläggas att när våra kontrollvariabler lades till i analysen förändrades inte Adjusted R-square värdet nämnvärt (det är lite lägre i analysen med tjugo länder och lite högre i analysen med 17 länder). Det bör dessutom påpekas att inga av kontrollvariablerna är signifikanta. En bredare förklaringsmodell var alltså i vår analys inte mer lyckosam än när vi enbart hade valsystem som oberoende variabel. Trots att valsystemets förklaringsgrad inte är tillräckligt bra står det sig alltså ändå bra i konkurrensen med kontrollvariablerna, vilka ändå är variabler som ofta använts för att förklara högerextrema partiers framgångar.

Sambandet mellan en ökning i högerextrema partiers parlamentariska representation och en övergång från majoritärt- till proportionellt valsystem är mindre i de multivariata analyserna än i de bivariata. Därmed är det rimligt att fråga sig om någon av kontrollvariablerna är en bakomliggande variabel och att

sambandet mellan valsystem och högerextrema partiers representation enbart är skenbart. Vi anser dock inte att det är troligt att arbetslöshet, BNP/capita-tillväxt eller graden av globalisering kan påverka valsystem och fungera som en bakomliggande variabel.

Som vi tidigare har påpekat är Swanks databas något bristfällig, eftersom den enbart sträcker sig över en ganska kort tidsserie. Samt endast lyfter fram högerextrema partier i etablerade västerländska demokratier. Vi skulle tycka att det var intressant att i framtiden utveckla en egen kodbok över högerextrema partier med en främlingsfientlig agenda. Det skulle vara på sin plats att ta med flera länder, exempelvis länder i Östeuropa som vi tidigare har varit inne på. Även länder i Sydamerika skulle vara intressanta att lägga till i denna framtida kodbok. Vi anser även att en längre tidsserie, det vill säga att man lägger in valresultat över en längre tid i kodboken är av fördel. Då kan man studera dessa partiers representation över en längre tid.

Det skulle även behövas en uppdatering av de partier som Swank väljer att klassificera i sin kodbok. Detta eftersom många av de partierna har åkt ur respektive lands parlament och flertalet nya har kommit in. I en framtida uppsats på samma tema behöver man utforma en bredare förklaringsmodell med fler variabler. De kontrollvariabler vi har använt i vår analys har inte varit i närheten tillräckligt signifikanta så vi anser att dessa bör antingen bytas ut eller kompletteras med ytterligare variabler. En variabel som vi tror hade varit intressant att använda är graden av immigration.

Det bör dock påpekas att det finns ett visst samband mellan valsystem och representation av högerextrema partiers representation. Vi menar därför att denna variabel bör finnas kvar även om den inte ensam kan förklara högerextrema partiers representation. Dessutom skulle det vara intressant att jämföra högerextrema partiers representation och deras röststöd. Det skulle vara intressant att undersöka om röststödet för högerextrema partier minskar i fall när de inte får parlamentarisk representation på grund av valsystemets disproportionalitet. Arzheimer och Carters studie tyder, som tidigare nämnts, på att så inte varit fallet (Arzheimer och Carter, 2006, s.427, 432). Om deras resultat styrks hade det varit av intresse att försöka förklara varför högerextrema partiers väljare inte påverkas av att deras röst förmodligen inte kommer att förvandlas till parlamentarisk representation. En tänkbar teori är att deras anti-systempolitik gynnas av att vara ett parti med litet parlamentariskt inflytande.

Det skulle också vara intressant att mäta högerextrema partiers inflytande i parlamentet. Exempelvis hur de väljer att rösta i olika frågor och om de besitter en slags vågmästarroll i parlamentet. En sådan studie hade nog gynnats av en kvalitativ metod för att kunna undersöka det mångfacetterade begrepp som inflytande är. En annan intressant potentiell studie hade varit att undersöka högerextrema partiers partiprogram och jämföra dem med de förslag som gått igenom i riksdagen. Inför fortsatt arbete med högerextrema partier hade det

dessutom varit praktiskt om det hade kunnat skapas en definition av högerextrema partier som det kan råda enighet om inom partiforskningen. På så sätt kan det bli tydligare vilka partier som åsyftas i studierna.

Sammanfattningsvis vill vi återknyta resultatet till vår frågeställning om det finns fler högerextrema partier representerade i proportionella valsystem än i majoritära. Det enkla svaret på den frågan är ja. Enligt vår analys finns inga högerextrema partier representerade i majoritära valsystem, utan de återfinns uteslutande i proportionella valsystem. Detta vore dock att göra det väldigt enkelt för sig, eftersom resultatet även visar att valsystem inte kan förklara en speciellt stor del av den uppmätta skillnaden i högerextrema partiers parlamentariska representation. Det finns alltså högst sannolikt ett antal andra faktorer som spelar en avgörande roll för att högerextrema partier ska vinna parlamentarisk representation.

7 Referenser

- Andersson, R., Wahman, M. (2009). *En introducerande guide till SPSS-Ett praktiskt hjälpmedel utformat för grundutbildningen i statsvetenskap* [Elektronisk]. <http://www.svet.lu.se/documents/SPSSmanual.pdf>. Hämtdatum: [2012-05-09]
- Arzheimer, K., Carter, E. (2006). Political opportunity and right-wing extremist party success. *European Journal of Political Research*, 45, 419-443
- Djurfeldt, Göran, Larsson, Rolf & Stjärnhagen, Ola (2003). *Statistisk verktygslåda: samhällsvetenskaplig orsaksanalys med kvantitativa metoder*. Stockholm: Studentlitteratur
- Eriksson, E., Wikström, G. (2011). "Dags att ta debatten med högerextrema", *GöteborgsPosten*, 2011-11-21
- Esaiasson, Peter (2007). *Metodpraktikan: konsten att studera samhälle, individ och marknad*. 3., [rev.] uppl. Stockholm: Norstedts juridik
- Gallagher, Michael, Laver, Michael & Mair, Peter. (2011). *Representative government in modern Europe*. 5th ed. Maidenhead, Berkshire [England]: McGraw Hill Higher Education
- Hall, Thomas (2009). "Rödgröna regeringen kvar vid makten", *Dagens nyheter*, 2009-09-14
- Helin, J., Mellin, L. (2009). "Därför stoppar vi SD:s valannonser", *Aftonbladet*, 2009-09-17
- Jackman, R., Volpert, K. (1996). Conditions Favouring Parties of the Extreme Right in Western Europe. *British Journal of Political Science*, 26 (4), 501-521.
- Lijphart, Arend (1999). *Patterns of democracy: government forms and performance in thirty-six countries*. New Haven, Conn.: Yale University Press
- Lindberg, Mats (2011). "SD:s nya ideologiska etikett ändrar inte partiets politik", *Dagens Nyheter*, 2011-11-25
- Marquette University -Department of Political Science, Faculty Duane Swank, Databas, [Elektroniskt] 2012. Tillgänglig: http://www.marquette.edu/polisci/faculty_swank.shtml. Hämtdatum: [2012-05-03]

QOG-The Quality of Government Institute, Databas [Elektroniskt] 2008.
Tillgänglig:<http://www.qog.pol.gu.se/>. Hämtdatum:[2012-05-03]

Skytte, Göran (2007). "Den rödbruna mardrömmen är här", *Svenska Dagbladet*,
2007-09-23

Swank, D., Betz, H-G. (2002). Globalization, the welfare state and right-wing
populism in Western Europe. *Socio-Economic Review*, 1(1), 215-245

Van der Brug, M., Meindert, F., & Tillie, J. (2005). Why Some Anti-Immigrant
Parties Fail and Others Succeed: A Two-Step model of Aggregate Electoral.
Comparative Political Studies, 38(5), 537-573.